

Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri

The hopelessness level of Vocational Schools' students

Mehmet Özmen¹ Özer Coşman² Alaittin Kökcü³

Received Date: 18 / 10 / 2015

Accepted Date: 09 / 02 / 2016

Öz

Bu çalışma meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin sosyo-ekonomik değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya Akdeniz Üniversitesi bünyesinde eğitim-öğretime devam eden Kumluca ve Finike Meslek Yüksekokulları'nda öğrenim gören 416 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla "Beck Umutsuzluk Ölçeği", öğrencilerin sosyo-ekonomik bilgilerini elde edebilmek amacı ile "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Elde edilen veriler t-testi ve varyans (ANOVA) analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulguları, öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin düşük olmasıyla birlikte, bazı öğrencilerin yoğun umutsuzluk yaşadıklarını, cinsiyetlerine, okul başarı durumlarına, arkadaş ilişkilerine ve gelir durumlarına göre umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Araştırmada öğrencilerin okudukları bölümlerine, sınıflarına, kaldıkları yerlere ve mezun oldukları liseye göre anlamlı farklılıklar olmadığı saptanmıştır. Ayrıca ailelerinin beraberlik durumları, eğitim durumları ve çalışma durumlarına göre de anlamlı farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Umutsuzluk, üniversite öğrencileri, meslek yüksekokulu

Abstract

The general purpose of this study is to examine the hopelessness level of Kumluca Vocational School and Finike Vocational School's students, and the relationship between the socio-demographic variables and the students' hopelessness levels. 416 currently enrolled students from Kumluca Vocational School and Finike Vocational School are included to the study. In this study, "Beck's Hopelessness Level" is used for to define the hopelessness level of students; and "Personal Information Form" is used for to gather students' socio-economic data. The obtained data is evaluated by t-test and variance (ANOVA) analysis. The findings of our study shows that, in addition to the low hopelessness level of students, some students experience intensive hopelessness based on their sex, success rate on their schools, the relationship with their friends and their incomes. Also the study points out that there are meaningful varieties between them. However, there are no meaningful findings according to students' major, accommodation and high schools that they were graduated. Likewise, parents' marital status, level of education and working conditions do not have any meaningful variety.

Keywords: Hopelessness, university students, vocational school

1. Giriş

Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık öğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretimin amacı (ve görevi), ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek

¹ Öğr.Gör.Dr., Akdeniz Üniversitesi, Kumluca Meslek Yüksekokulu, mozmen@akdeniz.edu.tr

² Öğr.Gör., Akdeniz Üniversitesi, Kumluca Meslek Yüksekokulu, ozercosman@akdeniz.edu.tr

³ Öğr.Gör., Akdeniz Üniversitesi, Kumluca Meslek Yüksekokulu, kokcu@akdeniz.edu.tr

düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, alınan sonuçları gösteren ve bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlayan her türlü yayını yapmaktır (Güvenç, 2008, s.16).

Günümüzde meslek yüksekokulları çeşitli iş kollarına nitelikli insan gücü yetiştiren yükseköğretim kurumlarıdır. Günümüzde tüm dünyada yaşanmakta olan küresel rekabette ülkemiz açısından sıklıkla dile getirilen sorunlardan birisi de mesleki alanda iyi eğitilmiş, kalifiye işgücü ihtiyacıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin endüstri ve hizmet sektörlerindeki en önemli sorunlarından biri, nitelikli “ara insan gücü” eksikliğidir. Ara insan gücü, işçi ile mühendis, yönetici ve idari personel arasında yer alan kademedir. Bu kademenin istihdamı ile sanayi ve hizmet sektörlerinde verim ve kalitenin artacağı muhakkaktır. Kalkınmakta olan ülkelerde, yetişmiş insan gücü yanında ara elemanlara da ihtiyaç duyulmakta olup, ülkemizde bu görevi Meslek Yüksekokulları üstlenmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan ülkemizin küresel rekabette yerini almasında Meslek Yüksekokullarına önemli görevler düşmektedir (Aktaran Kılıç vd. 2014, s.169).

Genel olarak umutsuzluk, geçmiş yaşantılara bağlı olarak geleceğe dönük karamsarlık, olumsuz beklentilerin bir sonucu olarak amaçsızlık, isteksizlik bir şeyi başaramayacağına dönük inançsızlık şeklinde gözlemlenen bilişsel temelli olumsuz duygu durumudur (Yalçın ve Açıkgöz, 2014, s. 260). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sosyal ve ekonomik sorunlar, işsizlik gibi kendileri için öngörebildikleri durumlar umutsuzluğa yol açabilmektedir. Bir diğer ifadeyle üniversite öğrenimine devam eden öğrencilerin yaşadığı deneyimlere yanlış anlamlar yükleyebileceği, gelecekleriyle ilgili umutsuzluklar ve sıkıntılar yaşayabileceği, sorunlarına çözüm bulmada yaşadıkları sıkıntıların onları umutsuzluğa sürükleyebileceği düşünülmektedir (Şahin, 2009,s.274).

Bu araştırma ile gelecekleri için bilgi ile donanan meslek yüksekokulu öğrencilerinin kendi geleceklerine nasıl baktıkları, bugüne ve geleceğe dair umutsuzluklarının olup olmadığı incelenmiştir.

2. Umutsuzluk kavramı

Umut yokluğunda umutsuzluk ortaya çıkar. Frankl’a (1959) göre umutsuzluk bir hastalık değildir ve bu yüzden umutsuz olan kişilere ilaç veya tıbbi tedavi verilmesi doğru değildir. Bunun yerine kişiye yaşadığı krizi çözmesi için yol gösterilmesi gerekir (Aktaran Yerlikaya, 2006, s.14). Umutsuzluk hayata ve geleceğe bakıştaki kötümserliğin (Lavender ve Watkins, 2004, s.130; O’connor ve ark., 2000, s.155) yükselmesine karşıt iyimserliğin düşmesi veya ortadan kalkmasıyla açıklanır (Kashani ve ark., 1991, s.331). Temel olarak umutsuzluk, yaşanan ana karşılık, gelecekte yaşanılacak olası anların daha kötü olacağı düşüncesidir. Genel olarak umutsuzluk gelecek ve şimdiki zamanın kötü olduğu ve olacağı düşüncesidir. Umutsuz kişi geçmişte yaşadığı olumsuz olayları geleceğe atıf eder ve geleceğinin de geçmişi gibi olumsuz olacağını düşünür. Bu düşünce ile kişi geleceğe karşı olumsuz düşünceler besler, ayrıca gelecek amaçsız ve negatif bir hale bürünür.

Umutsuzluk 1986 yılında Kuzey Amerika Hemşirelik Tanılama Derneği tarafından “bireyin sınırlı ya da hiç alternatif göremediği veya kişisel seçenekler bulamadığı ve kendi yararı için enerji sarf edemediği bir durum” olarak tanımlanmıştır (Biol, 1997, s.116-142). Umutsuzluk, bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentileri simgelemektedir. Umutta plânların başarılabacağı öngörüsü varken, umutsuzlukta başarısız olma yargısı vardır (Uzbaş, 1998).

Tablo 1. Umutsuzluğun nedenleri ve belirtileri

Umutsuzluğun Nedenleri	Umutsuzluğun Belirtileri
Beden sağlığının kötüleşmesi	Kötümser içerikli olumsuz konuşmalar
Uzun süreli stres	Konuşmada ve duygularda azalma Umursamaz ilgisiz tavırlar
Kendini bırakmak	İştahta azalma
Soyut değerlere karşı inancı kaybetme	Uyku saatlerinde artma
Sosyal ortamlardan kaçma, kişisel bakıma özen göstermeme	

Kaynak: Taç, 1999, s.21'den derlenmiştir.

Geçmişte yaşanmış olumsuz olaylar umutsuzluğun temelini oluşturmaktadır. Bu olumsuz olaylar umutsuzluğu oluşturan ve büyüten başlıca neden olarak karşımıza çıkar (Şahin, 2002, s.143). Olumsuzluklar ile beslenen umutsuzluk geleceğe karşı yenilgiyi temsil eder, insanın parlak gelecek planlarını yok eder (Üngüren ve Ehtiyar, 2009, s.2099). Beck, umutsuzluğu bilişsel üçlü ile ilişkilendirmiştir. Bilişsel üçlü; kişinin kendisine, dış dünyasına ve geleceğine umutsuz bakmasıdır. Bu üçlünün etkisi ile kişi kendisini değersiz görür ve hayatındaki çeşitli olaylara karşı başarısız olacağını hisseder (Aktaran Sungur, 1994, s.18).

Umutsuzluk, literatürde genellikle öğrenilmiş çaresizlik kavramı ile birlikte ele alınmaktadır. Öğrenilmiş çaresizlik, bireyin tepki ve davranışlarının sonuca ulaşmada boşuna olduğu ve isteklerini gerçekleştirebilmede çabalarının başarısız olması nedeniyle bireyin kaygılanması ve korku yaşaması ve bu nedenle de sonucu kontrol etmek için motivasyonunda düşüş görülmesi demektir (Güler, 2005, s.383). Çaresizlik, umutsuzluk, kararsızlık, değersizlik, eyleme geçememe, işlerini sürdürmemeye ve suçluluk duygusu kişinin umutsuzluğuna eşlik eden bulgulardır (Ağır, 2004, s.89). Umutsuzluk ve beraberinde getirdiği bu bulgular kişiye karşı olumlu yönlendirmelerle ve kişinin öz-yeterlilik seviyesinin artırılması ile giderilebilir.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın amacı ve önemi

Bu çalışmada amaç, Akdeniz Üniversitesi, Kumluca ve Finike Meslek Yüksekokullarında eğitim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri ve sosyo-demografik değişkenlerin ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin psikolojik yönünü içeren umutsuzluk düzeylerinin saptanması mesleki, toplumsal ve kişisel sağlık açısından önemli bir bulgu olacağı ve bundan sonra yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini Kumluca ve Finike Meslek Yüksekokullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örnekleme yöntemi olarak tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmasına karar verilmiş ve 2015-2016 eğitim öğretim dönemi bahar yarıyılında okuyan öğrencilerden cevaplamaları istenmiştir. Anketi 422 öğrenci cevaplamıştır. Söz konusu anketler eksik veya yanlış doldurma açısından incelenmiş ve hatalı anketlerin ayıklanması sonucunda toplam 416 (Kumluca MYO 210, Finike MYO 206) kullanılabilir anket elde edilmiş, analizler 416 anket üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırmanın yöntemi

Araştırmada betimsel ve kesitsel istatistik yöntemi uygulanmıştır. Betimsel istatistik yöntemi, bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda evrenin tamamından gözlem yaparak elde edilen verileri kullanarak araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini betimlemeyi amaçlayan süreçtir (Büyüköztürk, 2002, s.5). Kesitsel araştırmalar, tanımlayıcı özelliklerinin yanı sıra bazı değişkenler arası ilişkilerin de incelenmesinde kullanılan bir yöntemdir.

3.4. Veri toplama araçları

Araştırmada, öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini belirlemek Seber (1991) tarafından Türkçe'ye çevrilen Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) ve sosyo-demografik özellikleri belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin (BUÖ) niteliği, ergen ve yetişkinlerde uygulanabilen özelliğiyle, bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini değerlendiren bir ölçektir. Ölçek 11 doğru, 9 yanlış önermeden oluşan toplam 20 maddelik, kendi kendine yanıtlanmakta olan bir ölçektir. Anah-tara uyumlu her yanıt için 1 puan, uyumsuz her yanıt için ise 0 puan verilmektedir. Elde edilen aritmetik toplam "Umutsuzluk puanı" olarak kabul edilmiştir. Puanların olası değişkenliği 0 ile 20 arasındadır. (Seber ve ark., 1993:141; Öner, 1997: 307). 0 ile 3 puan arası "umutsuzluğun tamamen olmadığını", 4 ile 8 arası "hafif umutsuzluk olduğunu", 9 ile 14 arası "orta düzeyde umutsuzluk olduğunu", 15 ile 20 arası "ileri düzeyde umutsuzluk olduğunu" göstermektedir.

Beck Umutsuzluk ölçeği ilk olarak Beck ve arkadaşları (1974) tarafından uygulanmış ve Cronbach alfa güvenirlik katsayısı $\alpha=0.93$, Durak (1994) tarafından yapılan araştırmada $\alpha=0.85$, Seber ve arkadaşları (1993) tarafından yapılan araştırmada ise $\alpha=0.86$ olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise ölçeğin güvenirlik katsayısı $\alpha=0.77$ olarak bulunmuştur.

3.5. Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmada veri toplama araçlarıyla toplanan değişkenlerin araştırma grubunun özelliklerine göre betimleyici frekans ve yüzde tabloları çıkarıldıktan sonra öğrencilerin umutsuzluk puanları hesaplanmıştır. Hesaplanan umutsuzluk puanlarına göre iki grup arasındaki farkları incelemek için t testi, ikiden fazla grubu karşılaştırmak için varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Elde edilen farklılığın hangi grup veya gruptan kaynaklandığını belirlemek için post hoc analizinden Scheffe testi uygulanmıştır.

3.6. Bulgular

3.6.1. Demografik bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik bulgular Tablo.2'de verilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik bulguları genel olarak değerlendirilecek olursa, çoğunluğun meslek lisesi mezunu, arkadaş ilişkileri iyi, okul başarıları orta ve iyi düzeyde, yaşları 19-21 arası erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca ebeveynleri ilköğretim mezunu, babalarının çalışmasıyla geçimlerini sürdüren 2 çocuklu orta gelirli ailelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik bulguları

Cinsiyet	n	%	Kardeş sayısı	n	%
Kız	160	38,5	Bir	27	6,5
Erkek	256	61,5	İki	177	42,5
Yaş			Üç	124	29,8
18 ve altı	70	16,8	Dört ve üzeri	88	21,2
19-21	310	74,5	Ailenin gelir durumu		
22-24	30	7,2	İyi	79	19,0
25 ve üzeri	6	1,4	Orta	310	74,5
Bölüm			Kötü	27	6,5
Muhasebe ve vergi uygulamaları	54	13,0	Annenin çalışma durumu		
İşletme yönetimi	65	15,6	Çalışıyor	118	28,4
Seracılık	54	13,0	Çalışmıyor	298	71,6
Bahçe tarımı	37	8,9	Annenin eğitim durumu		
Turizm ve otel işletmeciliği	70	16,8	İlkokul	258	62,0
Dış ticaret	75	18,0	Ortaokul	86	20,7
Deniz ve liman işletmeciliği	61	14,7	Lise	64	15,4
Sınıf			Lisans	7	1,7
Birinci sınıf	233	56,0	Diğer	1	,2
İkinci sınıf	183	44,0	Babanın çalışma durumu		
Okul Başarısı			Çalışıyor	329	79,1
İyi	169	40,6	Çalışmıyor	87	20,9
Orta	238	57,2	Babanın eğitim durumu		
Kötü	9	2,2	İlkokul	199	47,8
Kalınan yer			Ortaokul	103	24,8
Yurt-pansiyon	148	35,6	Lise	93	22,4
Ev arkadaşıyla	210	50,5	Önlisans	13	3,1
Aile yanı	58	13,9	Lisans	8	1,9
Arkadaş ilişkisi			Mezun olunan lise		
İyi	330	79,3	Düz lise	99	23,8
Orta	82	19,7	Meslek lisesi	290	69,7
Kötü	4	1,0	Anadolu lisesi	17	4,1
Anne-babanın beraberlik durum			Diğer	10	2,4
Beraber	370	88,9	Toplam	416	100
Ayrı	46	11,1			

Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin betimlenmesi

Meslek Yüksekokul öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin yoğunluklarına ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerine İlişkin İstatistikler

N	Ölçekten Alınan Puanlar		Ortalama	Std. Sapma
	En düşük	En yüksek		
416	1,00	17,00	5,3149	3,54243

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin umutsuzluk düzeyi ortalaması 5,31'dir. Ölçekten elde edilen en düşük puan 1 ve en yüksek puan 17 olup, dağılımın genişliği 16'dır. Elde edilen umutsuzluk ortalamasından öğrencilerin hafif umutsuzluk (4-8 puan aralığı) düzeyinde oldukları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre umutsuzluk düzeyleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre umutsuzluk düzeylerinin incelenmesine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre umutsuzluk düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

Cinsiyet	N	Orta-lama	S.Sapma	t değeri	p
Kız	160	4,8000	3,27137	-2,42	0,016
Erkek	256	5,6367	3,67141		

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek üzere yapılan t testi analizine sonuçlarına göre anlamlı bir farklılığın olduğu ($t=-2.42$; $p<0.05$), erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin, kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin okul başarı durumlarına göre umutsuzluk düzeyleri

Öğrencilerin okuldaki başarı durumlarına göre umutsuzluk düzeylerinin incelenmesine yönelik bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin okul başarılarına göre umutsuzluk düzeyleri

Okul Başarı Durumları	N	Ortalama	S. Sapma
İyi	169	5,1302	3,61473
Orta	238	5,3361	3,35590
Kötü	9	8,2222	5,71791

Tablo 5 incelendiğinde okul başarı durumları iyi olan öğrencilerin umutsuzluk puanı ortalaması (5,13), başarı durumları orta düzeyde olanların (5,33) ve kötü düzeyde olanların ise (8,22) olduğu görülmektedir. Görülen bu farkların anlamlı olup olmadığına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi ve scheffe testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin okul başarı durumlarına göre umutsuzluk düzeylerine ilişkin varyans analizi ve Scheffe testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Scheffe Testi
Gruplararası	81,947	2	40,973	3,301	,038	* İyi-Kötü
Gruplarıçi	5125,801	413	12,411			
Toplam	5207,748	415				

Tablo 6'da görüldüğü gibi okul başarı durumlarına göre öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasındaki farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($F=2,954$; $p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre ise, okul başarıları iyi olan ile kötü olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin arkadaşları ile ilişki durumlarına göre umutsuzluk düzeyleri

Öğrencilerin arkadaşları ile ilişki durumlarına göre umutsuzluk düzeylerinin incelenmesine yönelik bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin arkadaşları ile ilişki durumlarına göre umutsuzluk düzeyleri

Arkadaş İlişkileri	N	Ortalama	S. Sapma
İyi	330	5,0182	3,45087
Orta	82	6,4268	3,71527
Kötü	4	7,0000	3,16228

Tablo 7 incelendiğinde arkadaş ilişkileri iyi düzeyde olan öğrencilerin umutsuzluk puanı ortalaması (5,01), orta düzeyde olanların (6,42) ve kötü düzeyde olanların ise (7,00) olduğu görülmektedir. Görülen bu farkların anlamlı olup olmadığına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi ve scheffe testi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin arkadaşları ile ilişkilerine göre umutsuzluk düzeylerine ilişkin varyans analizi ve Scheffe testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Scheffe Testi
Gruplararası	141,796	2	70,898	5,780	,003	* İyi-Orta
Gruplariçi	5065,952	413	12,266			
Toplam	5207,748	415				

Tablo 8'de görüldüğü gibi arkadaş ilişki durumlarına göre öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasındaki farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($F= 5,780$; $p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre ise, arkadaş ilişkileri iyi olanlar ile orta olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin gelir durumlarına göre umutsuzluk düzeyleri

Öğrencilerin algılanan gelir durumlarına göre umutsuzluk düzeylerinin incelenmesine yönelik bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin gelir durumlarına göre umutsuzluk düzeyleri

Gelir Durumları	N	Ortalama	S. Sapma
İyi	79	4,8101	3,25842
Orta	310	5,2581	3,53867
Kötü	27	7,4444	3,75534

Tablo 9 incelendiğinde gelir durumları iyi olan öğrencilerin umutsuzluk puanı ortalaması (4,81), orta düzeyde olanların (5,25) ve kötü düzeyde olanların ise (7,44) olduğu görülmektedir. Görülen bu farkların anlamlı olup olmadığına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi ve scheffe testi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin gelir durumlarına göre umutsuzluk düzeylerine ilişkin varyans analizi ve Scheffe testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Scheffe Testi
Gruplararası	143,574	2	71,787	5,854	,003	* İyi-Kötü *Orta-Kötü
Gruplarıçi	5064,173	413	12,262			
Toplam	5207,748	415				

Tablo 10’da görüldüğü gibi gelir durumlarına göre öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasındaki farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır (F=5,854; p<0,05). Scheffe testi sonuçlarına göre ise, gelir durumları kötü olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri ile orta ve iyi durumda olanlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmıştır.

4. Sonuç ve öneriler

Akdeniz Üniversitesi’ne bağlı Kumluca ve Finike Meslek Yüksekokulları’nda öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlere göre incelendiği bu çalışma sonunda başlıca şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada, ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan (maksimum 20) dikkate alındığında, öğrencilerin ortalamaları ($\bar{x}=5.31$) çıkmış ve hafif umutsuzluk düzeyinde oldukları görülmektedir. Bununla beraber bazı öğrencilerin yoğun umutsuzluk yaşadıklarını anlaşılmaktadır. Bu durum öğrencilerin hafif düzeyde de olsa gelecekleriyle ilgili düşüncelerinde karamsarlıkların başladığını göstermektedir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine, okul başarı durumlarına, arkadaş ilişkilerine ve gelir durumlarına göre umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin ($\bar{x}=5.63$), kız öğrencilere göre ($\bar{x}=4.80$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun nedeninin, erkeklerin kültürümüzde sahip oldukları geleneksel rollerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Son yıllarda değişiyor olmakla birlikte toplumumuzda erkeklerin ailenin geçiminden sorumlu olduğu görüşü hâlâ yaygın olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden erkek öğrencilerin iş bulma, aile geçimine katkı sağlama gibi çevre ve sosyal baskılara daha çok mazur kaldıklarından dolayı gelecekle ilgili umutsuzlukları daha yüksek olabilmektedir.

Öğrencilerin okuldaki başarı durumu düştükçe umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Başarı durumunu iyi olarak belirten öğrencilerin umutsuzluk düzeyi ($\bar{x}=5.133$) iken kötü olarak belirtenlerin düzeyi ($\bar{x}=8.22$) çıkmıştır. Umutsuzluğun, yaşam olaylarının olumsuz şekilde algılandığı negatif bilişsel bir değerlendirmesi olması, başarı durumu düşük olan öğrencilerin hayatı olumsuz şekilde algıladıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Buna karşın başarı durumunu iyi olarak belirten öğrenciler ise hayata olumlu bakmakta ve hayatta başarılı olacaklarına inanmaktadırlar.

Öğrencilerin arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin düzeyi ve ailelerinin maddi imkan durumları da umutsuzluk düzeylerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğunu göstermektedir. Arkadaşlarıyla ilişkileri kötü düzeyde olan ($\bar{x}=7.00$) ve ailelerinin maddi imkanı kötü olan

($\bar{x}=7.44$) öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu ve geleceğe yönelik olumsuz düşüncelerinin arttığı, hayata dair beklenti kayıpları yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Sonuçta, çalışma alanı kapsamındaki meslek yüksekokulu öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri hafif düzeyde olsa da öğrencilerin yaşadıkları sıkıntıların azaltılabilmesi ve onların umutsuzluğa kapılmamaları için desteklenmeleri gerektiği söylenebilir. Ayrıca, mezun olma aşamasına gelen öğrencilerin gelecek ve iş ile ilgili kaygıların azaltılabilmesi için istihdam olanaklarının geliştirilmesi önerilebilir.

Bu çalışma adı geçen meslek yüksekokullarında öğrenime devam eden öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi ve bazı sosyo-demografik değişkenlerin umutsuzluk düzeylerine etkili olup olmadığının incelenmesi ile sınırlıdır. Genelleme yapabilmek için geniş çapta yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

- Ağır, M. (2007). "Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beck, A.T., Lesker., D., Trexler, L. (1974). The Hopelessness Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, pp.861-874.
- Bırol, L. (1997). *Hemşirelik Süreci, Hemşirelik Bakımında Sistemik Yaklaşım*, Üçüncü baskı, İzmir, Etki Matbaacılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. İkinci Baskı, Pegem, Ankara.
- Durak, A. (1994). "Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(3): ss.1-11.
- Güler, B.,K. (2005). "İşsizlik ve Yarattığı Psiko-Sosyal Sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi" *İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 55, Sayı: 1: ss.373-393.
- Güvenç, B. (2008). *Nasıl Bir Eğitim Reformu?* Ankara
- Kashani, J.H., Stoyls, M.S., Dandoy, A.C, Viadya, A.F., Reid, J.C. (1991). "Correlates of Hopelessness in Psychiatrically Hospitalized Children, *Comprehensive Psychiatry*, 32(4): pp.30- 337.
- Kılıç, S., Tektaş, N. ve Pala, T. (2014). "Devlet ve Vakıf Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 2, ss.169-186.
- Lavender, A., Watkins, E. (2004). "Rumination and Future Thinking in Depression", *British Journal of Clinical Psychology*, 43. pp.129-142.
- Miller and Keane (2003). *Encyclopedia and Dictionary of Medicine, Nursing, and Allied Health*, Seventh Edition. Saunders, an imprint of Elsevier, Inc 6 Jan. 2016
- O'connor, R. C., Connery, H., Cheyne, W. M. (2000). "Hopelessness: The Role of Depression, Future Directed Thinking and Cognitive Vulnerability", *Psychology, Health and Medicine*, 5(2), pp.155-161.
- Öner, N. (1997). Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı, *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*, 3. Basım, İstanbul.
- Seber, G. (1991). "Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirliği Üzerine Bir Çalışma", Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü Eskişehir.

Özmen, M., Coşman, Ö., Kökcü, A. (2016). Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2 (2), 510-521.

- Seber, G., Dilbaz, N., Kaptanoğlu, C., Tekin, D. (1993). “Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirliği”, *Kriz Dergisi*, 1(3), ss. 139-142.
- Sungur, M. (1994). “Kognitif Görüş Bağlamında Depresyon ve Antisipasyon”, *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, Aralık: ss.15-23.
- Şahin, A. (2002). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Dergisi*, 13: ss.143-157.
- Şahin, C.(2009) “Eğitim Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri”, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 27, ss.271 -286.
- Tanç, S. (1999). Benlik Değeri, Umutsuzluk ve Kariyer Beklentileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uzbaş, A. (1998). Çocukların Çaresizlik Davranışlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü.Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Üngüren, E. ve Ehtiyar, R. (2009). “Türk ve Alman Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması Ve Umutsuzluk Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma”. *Journal of Yasar University*, 4(14), ss.2093-2127.
- Yalçın, S. ve Açıkgöz, İ. (2014).”Sağlık Bilimleri Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 11, Sayı 26, s.259-270.
- Yerlikaya, İ. (2006). “Bilişisel-Davranışçı Yaklaşım ve Hobi Terapiye Dayalı Umut Eğitimi Programlarının İlköğretim Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyine Etkisi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Extended abstract in English

In 1986 The North American Nursing Diagnosis Association defined as the subjective state in which an individual sees limited or no alternatives or personal choices available and is unable to mobilize energy on his or her own behalf. Hopelessness is associated with poor health outcomes and may be counteracted for some patients by the maintenance of a positive environment that fosters independence and self-confidence (Miller and Keane, 2003). According to Frankl, hopelessness is not a sickness, and it is not right to give hopeless people drugs and medical treatment. Instead, a clean, correct path should be shown to people who suffer in order to overcome their crisis (Yerlikaya, 2006, p.14). Hopelessness may be defined as the decreasing the level of positive perspective on life and future (Lavender and Watkins, 2004, p.130; (O'connor and at all, 2000, p.155), also disappearing the level of optimism on life (Kashani, 1991, p.331). Generally the hopelessness is an emotional state that related to pessimistic future expectation result of past negative life experiences; also purposelessness as a result of negative prospects (Yalçın ve Açıkğöz, 2014, p. 260). The social and economic problems of the university students and unemployment which are foreseen may cause hopelessness.

The past negative experiences could create the base hopelessness. These negative incidents are the main reasons which create and expand the hopelessness (Şahin, 2002, p.143). The hopelessness who is fed by negativities is the symbol of the defeat against future, and this hopelessness destroys people' bright future plans (Üngören ve Ehtiyar, 2009, p.2009).

Beck associated hopelessness to cognitive trio. The cognitive trio may be defined as person's negative aspect on his\her outside world, future and himself or herself. With the effect of these trio the person sees his or her self meaningless, and feels that he or she will fail against different incidents in his or her life (Sungur, 1994, p.18).

At the present time, vocational schools are institutions where train qualified work force to various business lines. The qualified work force need is the most expressed problem for our country in this global competition experienced by whole world. The lack of qualified intermediary work force is one of the problems of developed and developing countries. The intermediary work force is the rank between worker and engineer, manager and administrative personnel. Certainly, having this middle rank causes the increase of efficiency and quality in industrial and service sectors. Even in developed countries the qualified intermediary work force is needed, and this need is provided by vocational schools in our country. In this respect, vocational schools have important duties in order to place our country in global competition (Kılıç, 2014, p.169).

The education that comprises those purposes should be open to economic practices, developments; and also make students ready to the life and its all aspects. In addition to listed above these schools must give necessity education to students for a high quality social life and work life.

Generally the hopelessness is an emotional state that related to pessimistic future expectation result of past negative life experiences; also purposelessness as a result of negative prospects (Yalçın and Açıkğöz, 2014, p. 260). The social and economic problems of the university students and unemployment which are foreseen may cause hopelessness.

The general purpose of this study is to examine the hopelessness level of vocational schools' students, and the relationship between the socio-economic variables and the students' hopelessness levels.

The study population is the students of Kumluca and Finike Vocational Schools. Descriptive and sectional statistics methods are used in the study. “Beck’s Hopelessness Scale” is used in order to determine the hopelessness level of students, and “Personal Information Form” is used in order to gather students’ socio-economic data. Beck’ hopelessness level’s reliability coefficient was found $\alpha=0.77$. Students hopelessness scores are calculated after getting the descriptive frequency and percentage chart. According to calculated hopelessness scores t-test was used for to examine the difference between two groups, and variance analysis (ANOVA) was used for to compare more than two groups. Scheffe test was performed to find out which group originated the variance.

According to study results, students have slightly hopelessness level. This state indicates that even slightly hopeless students have pessimistic thoughts about their future.

Male students’ hopelessness level ($\bar{x}=5.63$) is higher than female students ($\bar{x}=4.80$). As students school success rate drops, the level of hopelessness gets higher. Students with a better grade success rate have ($\bar{x}=5.133$) hopelessness level. On the other hand, students with lower grade success rate have ($\bar{x}=8.22$) hopelessness level. The level of friendship between students and their parents’ income shows meaningful variances on the hopelessness level. Students who have a bad friendship relation ($\bar{x}=7.00$), and low income rate ($\bar{x}=7.44$) have high hopelessness level, and they look forward to the future pessimistically.

In conclusion, students in the subject area should be supported even though the result of hopelessness level is low. Also, the grad-students could be deployed in order to decrease their future concerns. This study is limited by current students in these two vocational schools, and the more studies must be done to find a detailed hopelessness level in general.